

De wereld van mossen en korstmossen

We lopen er iedere dag voorbij of lopen er overheen zonder dat we ze echt zien. Mossen en korstmossen. De wereld van mossen is mooi. Ze zien er vaak uit als zachte bedjes. Korstmossen zijn er in allerlei kleuren en vormen. Wist je trouwens dat korstmossen geneens mossen zijn?

Zo begon de tekst voor aanmelding van onze excursie over mossen en korstmossen. Op 26 oktober in de middag was het dan zover. Met 9 belangstellenden (IVN-leden en niet IVN-leden) hebben we een rondje gemaakt van ca. 1,5 uur door het Weusthagpark. We hadden ontzettend geluk met het weer, 20 graden met een zonnetje erbij. We hadden loepjes mee voor degenen die geen loepje hadden. Tijdens de excursie wisselden we het bekijken van de mossen en korstmossen af. Heidi nam de mossen voor haar rekening en Karina de korstmossen. We hadden al een keertje kunnen oefenen op 12 oktober met een groepje van de landschapopleiding van IVN Hengelo.

Heidi had kleine bakjes met mossen meegenomen zodat je de mossen niet alleen op de grond, maar ook op ooghoogte kon bekijken. Dat was fijn en makkelijk. De korstmossen hebben we bekeken op bomen en op een bruggetje.

Mossen en korstmossen zijn beiden gevoelig voor de luchtvervuiling. Ze hebben geen wortels en halen hun voedsel uit de lucht en uit het regenwater. Op plekken van luchtverontreiniging overleven de soorten die beter tegen deze verontreiniging kunnen. Zowel mossen als korstmossen zijn dan ook een indicator voor de luchtkwaliteit. Daarnaast bieden ze bescherming voor kleine dieren en nestgelegenheid voor vogels. Als bodembedekker vormen ze verder een bron van voedsel voor andere levende organismen.

We hebben veel soorten laten zien en veel informatie gegeven, maar vooral ook gelegenheid gegeven om de soorten te bekijken. Het doel was om te laten zien dat het kleine in de natuur van waarde is en ook heel mooi. En vooral dat als je eenmaal je oog op mossen en korstmossen hebt laten vallen, je ze niet meer niet kan zien.

Voorstellen coördinator: Heidi Stienstra

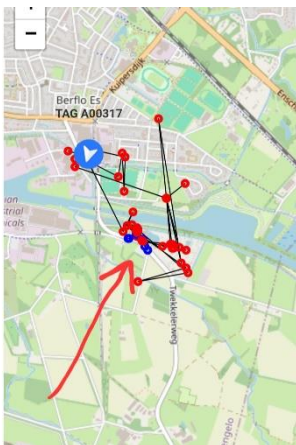
Inleiding

Zoals jullie in de vorige twee nieuwsbrieven hebben kunnen lezen zijn we dit jaar van start gegaan met een nieuwe indeling van de werkgroep Educatie. Deze is opgedeeld in vijf clusters, en de coördinatoren van het cluster 'Kinderen' (activiteiten voor kinderen) en het cluster 'Volwassenen' (activiteiten voor volwassenen)

hebben zich al voorgesteld. Deze keer is cluster 'Thema's' aan de beurt. Het cluster Thema's bestaat uit Agnes, Marjolein, Mirthe en Heidi, en heeft als doel om door middel van thema's een programma te ontwikkelen dat aansluit bij de interesses van de leden van IVN Hengelo en de inwoners van ons werkgebied. Bij de thema's horen activiteiten die in nauw overleg met de andere clusters worden vastgesteld. Voor thema's wordt gekeken naar landelijke IVN-thema's, landelijke actualiteiten, thema's die bij een jaargetijde horen en eigen creatieve ideeën. De eerste stappen zijn gezet voor het maken van een activiteitenkalender met thema's voor de eerste helft van 2025, op naar verdere invulling en uitvoering!

Voorstellen Heidi Stienstra

Als coördinator van het cluster Thema's stel ik me graag voor. In de volgende edities van Hengelnieuws volgen de coördinatoren van 'Open zondagen' en 'Cursussen'. Ik ben 46 jaar, getrouwd, heb twee dochters van 18 en 15 jaar en woon ondertussen 27 jaar in Hengelo. Ik werk als software ontwikkelaar bij ROC van Twente. Het is echt een hele leuke baan maar het nadeel is dat je veel achter de computer zit. Dat is niet mijn hobby. Veel liever ben ik buiten in de natuur. Dus wat ik al heel lang doe in mijn vrije tijd is 'fotografietsen': lekker een eind fietsen, camera mee, en waar je wat moois ziet afstappen, wandelen en natuurfoto's maken. Van alles wat ik op de foto zet wil ik altijd weten wat het is, en meestal zoek ik nog extra informatie erbij op. Ik miste wel de mogelijkheid om kennis met anderen te delen en mede daarom ben ik in januari 2023 lid geworden van IVN Hengelo en heb ik de landschapsgidsopleiding gevolgd. Nu ben ik actief in cluster Volwassenen om wandelingen/excursies voor volwassenen te helpen organiseren en geven, en in cluster Thema's om daar samen de rode draad qua thema's voor IVN Hengelo uit te zetten. Mochten jullie vragen hebben dan ben ik te bereiken via themas@ivnhengelo.nl

Hoornaars

In Hengelnieuws is al enkele keren aandacht besteed aan de voor bijen vijandige hoornaar. Alle reden om deze te bestrijden. Als leden van de Groene Tafel waren we getipt over een a.s. nestruiming aan de Binnenhavenstraat. Het nest was ontdekt door enkele hoornaars van een zender te voorzien en zo het nest te kunnen traceren.

Hoog in een boom hing een nest met de afmeting van een flinke basketbal. Dit was een klein exemplaar. Ze kunnen wel de afmeting van een skippybal krijgen!

Het nest was na ruiming toegezegd aan onze afdeling om deze voor educatieve doeleinden te kunnen gebruiken.

Met een hoogwerker ging een bestrijder in een extra dik pak naar boven om de ruiming uit te voeren. Zodra de hoornaars hem aan zagen komen begon hun aanval op de bestrijder. De afgelopen weken was hij al 18 keer gestoken! Ze maken eerst een gat in zijn pak of handschoenen om vervolgens

hun angel van wel 8 mm. er door te steken. Heb je de standaard kleding van een imker aan dan is de overlast voor de bestrijder nog veel groter. Normaal vallen hoornaars geen mensen aan doch als ze zich bedreigd voelen gaan ze collectief in de aanval. Zo'n grootschalige aanval kan voor de mens dodelijk zijn.

Eerst wordt door de ruimer de ingang van het nest afgestopt zodat er geen hoornaar meer in of uit kan. Met een speciale stofzuiger worden de nog rondvliegende hoornaars opgezogen en overlijden al snel in de stofzuiger.

Daarna wordt het nest dat rondom een tak is gesitueerd vrij gemaakt door de tak boven en onder het nest door te zagen. Het nest wordt vervolgens in een plastic container gestopt waarna de hoogwerker met nest naar beneden komt. Vooraf wordt in de boom een potje met lokstof opgehangen. De nog vrij vliegende hoornaars kruipen hierin doch kunnen er niet meer uit. Uiteindelijk is het verblijf aldaar fataal voor hen. Het potje dat aan een dun touwtje hangt zal naar verloop van tijd naar beneden vallen. Het nest wordt meegenomen om het in te vriezen. De hoornaars in het nest kunnen hier niet tegen.

Dit was het 5^e nest in Hengelo dat geruimd is. Binnenkort is het nest in ons bezit. In het nest zitten meerdere koninginnen die overwinteren op een verstoppertje tussen bijvoorbeeld schors. De overige hoornaars gaan allemaal dood en het nest wordt niet meer gebruikt. Volgend jaar starten de koninginnen weer een nieuw volk. Als je ze niet bestrijdt breidt de populatie zich razendsnel uit. Wil je ook meehelpen bij de bestrijding van dit agressieve insect meld je dan aan bij Stephan Leushuis van de Bijenvereniging, 06-51354899

Bovenstaande linker foto is van een ander nest dat wij voor educatieve doeleinden even mogen gebruiken.

Ook dit jaar is de natuurwerkdag positief verlopen. Een aantal nieuwe gezichten hebben hun diensten aangeboden om blad te ruimen, onkruid te wieden, de bodem te egaliseren en banken te ontdoen van hun houten zitvlakken, enz. De sfeer was uitstekend. Nu maar hopen dat het ook nog nieuwe (actieve) leden te weeg brengt.

Nieuw lid

Marjo Kouprie, Borne per 28-10-2024

Wij wensen dit nieuwe lid een fijn lidmaatschap bij onze afdeling en hopen haar regelmatig te mogen begroeten tijdens komende activiteiten.

Groene Maandkalender

(voor activiteiten door onze werkgroepen klik [hier](#))

November 2024	December 2024
2 Landelijke natuurwerkdag	5 Wereld bodemdag
2 KNNV-excursie Singraven	7 Nationale vrijwilligersdag
12 Najaarsoverleg wg. Heemtuin & Beleefbos	19 Bestuursoverleg
13 Boomfeestdag (NMRH)	21 Start winter, kortste dag
29 Green Friday	26-31 Eindejaars Plantenjacht
30 Dag van de verloren soorten	

De **groen** gemaakte activiteiten kennen een directe betrokkenheid van onze eigen IVN-afdeling.

Aan-/afmelden voor deze nieuwsbrief

Stuur deze nieuwsbrief door naar jouw natuurvrienden die nog geen lid zijn. Zij kunnen zich daarna als abonnee met vermelding van voor- en achternaam en e-mailadres aanmelden bij onze werkgroep communicatie communicatie@ivnhengelo.nl
 Wil je nog beter geïnformeerd worden volg ons dan ook op [Facebook](#) en [Instagram](#) en raadpleeg regelmatig onze [website](#).
 Stel je geen prijs meer op toesturen van de nieuwsbrief dan kun je je afmelden bij communicatie@ivnhengelo.nl .
 Alle reeds verschenen nieuwsbrieven zijn gearchiveerd op onze [website](#).